

På annandag jul var det dans och muntrationer

Av John Blad

Ur Lp 2015 12 24

Groningen och Delfzijl är två tvillingstäder i Holland och som var centra för många av de fartyg som trafikerade våra yttre och inre farvatten. Tillsammans med det mindre tyska tonnaget dominerade man kustsjöfarten i Norden. De flesta motorfartygen i storlek runt 500 ton och lastade sten i Brofjorden hörde hemma just i Groningen eller Delfzijl.

Jämförelse med den svenska kustsjöfarten skedde inte på lika villkor, när vintern kom gick våra galeaser och annat mindre tonnage i ide, man kunde inte möta de utmaningar som kung Bore hade i sitt följe, i medio mars kunde kanske seglationen återuppstå under gynnsamma förhållanden.

Den förhoppningsvis snart tilländalupna vintern har varit exceptionellt blid men så har som bekant inte alltid varit fallet. Vid halvsekelskiftet på 1900-talet drabbade oss vintern med närmast fimbul- karaktär, t.o.m. Brofjorden frös till. Vid det tillfället blev ett motorfartyg från Delfzijl infruset i Rixö och olika anledningar till detta är att kylan slog till tidigare än väntat och att en häftig snöstorm stoppat lastningen, det lilla loket som drog stenvagnarna (lavetter med kassar) körde fast i snödrivorna!

Fartyget var halvlastat och man beslöt att stanna kvar, så låg läget i julveckan, snöovädret fortsatte tiden gick fort och i ett huj var julen inne och tempen hade i ett tidigare skede sjunkit till -25°!

Vid ett tillfälle var loket part i ett allvarligt olyckstillbud, det spårade ur på Rixö brygga, ekipaget plurrade med förare i Brofjordens iskalla böljor, en blixtings räddade den chockade operatören som inte hunnit bli genomvåt, enligt räddarna var mannen klädd för en polarfärd, lokets förarplats var öppen och kanske den mest kylslagna arbetsplatsen!

Strandskonigsten

De holländska fartygen lastade ofta strandskonigsten eller förkortat till strandsten, en sidoprodukt förmånlig för stenhuggarna då man vid sidan av den ordinarie tillverkningen av kantsten kunde kila slut på dåligt berg. Strandstenen kan beskrivas som skrot med ett "ansikte". Lastning av dessa bumlingar som skulle bilda skydd mot Nordsjöns destruktiva krafter skedde manuellt och ansågs vara det hårdaste jobbet i stenindustrin!

För de isolerade sjömännen var läget allt annat än ljust. Rixö brygga saknade fast belysning, vid lastning den mörka årstiden fanns viss nödbelysning, men vägarna från och till bryggan låg försänkta i mörker.

En mysfaktor prydde fartyget, på den enda masten hade man på något vis riggat upp en julgran högst upp på "kaltoppen" väl förankrad mot väder och vind. Seden med julgranen på topp anammades mest av de tyska och holländska fartygen.

Vi ortens ungdomar hade trots språksvårigheter kontakt med de utsatta sjömännen som genom att demonstrativt och kollektivt unisont frambringa en jättejäspning som förklaring till sin påtvingade situation.

På annandag jul var det dans och muntrationer ett par kilometer bort i Hjalmedals folkets hus, detta var kanske något för våra holländska vänner?

Babels tornmentalitet

Förslaget hälsades med välvilja och en plan gjordes upp i en anda av Babels tornmentalitet. I god tid på annandagen skulle vi tonåringar möta upp vid fartyget för lotsning till the Ballroom som Piet&Co uttryckte det. Våra nyvunna vänner, kanske sex till antalet var redo för färden mot denna exotiska balsal. Det mest frapperande var killarnas klädsel, snyggt riggade men något saknades, samtliga hade ingen huvudbonad, man gick barhuvad i det svinkalla klimatet. Det var första gången vi fick erfara detta jättekorkade mode i realiteten.

I gåsmarsch och kompakt mörker anträdde vår tiomannatrupp färden mot FH. Detta färdsätt nödsakades av att endast en smal stig var upptrampad i den halvmeterdjupa snön. En oas fanns i färdriktningen, Sälls café höll öppet årets alla dagar och så även annandag jul.

En av killarna hette något, kanske var det van Klomperen kunde några svenska ord och det framgick tydligt att han var måttligt intresserad av det svenska ölet av A Carlssons ljusa tillverkning.

Zulukaminen spred livgivande värme i lokalen och nästa etapp började på vägen till kultur och nöjescentrat som sedermera blev degraderat till lagerlokal.

I svajig stil

Danskvällarna i området hade ett gemensamt, alla i publiken kände alla, den här speciella aftonen utgjorde ett undantag från den regeln och nyfikenheten var på sina håll påtaglig. Lokalerna stora och lilla salen var festligt dekorerade, en julgran av fyra manshöjders höjd spred trevnad i balsalen.

I taket spred kulörta girlanger sin prägel åt julen. För musiken stod Villy Erlings orkester som borde komma ihåg den här spelningen som den kanske mest udda av alla.

Holländarna visade sig vara jätteduktiga dansörer i sin svajiga stil och hade snart publiken i sin hand, det sägs att sjöfolk är mediokra i dansens virvlar men den förutfattade meningen fick stryka på foten. I mörkret hade våra vänner smuglat med sig massor av cigaretter av bästa amerikanska märken. Musikerna fattade väl till en början inte vad som var i görningen, vissa föremål kom luftledes upp på scenen, det var cigarrettpaket som dansade ner i stor mängd!

På detta sätt visade Piet & Co sin uppskattning och när Alinde och hennes vänner drog "Tulpaner från Amsterdam" eller om det var en annan melodi med anknytning till Holland var hänförelsen total bland våra vänner!

Lotsa dansörerna

Tiden går fort när man trivs och festen led mot sitt slut, våra vänner hade haft jätteskoj där våra inhemska gigolos och ballerinor hyste ett samstämmigt varmt utlåtande om danskvällens kvalitet, detta var ett möte väl värt att minnas på äldre dar!

Vårt uppdrag var att lotsa dansörerna tillbaka till deras mörka och kalla skepp omgärdat av Brofjordens isflak. Den här händelsen är nog tämligen unik och kommer därmed inte att upprepas.

Väderleken blev med tiden mildare, vårt fartyg avseglade mot Holland och vem visste om våra vänner kommer tillbaka och lastar strandsten begåvade med ett "ansikte"? Fram på nyåret kom våra vänner från Groningen iväg, att möta Skagerrack i isbark och pinande vind var ingen sinekur. Våra dansande och frysande dansare kom inte tillbaka men andra holländare i samma kategori fortsatte att sprida en klart förnimbar air av genever i det syd-nordliga Rixösundet.